

Premium

Tajemství božího bojovníka. Mniši měli Žižku za d'ábla, říká historik

19. listopadu 2019 15:00

Který byl člověk, před nímž se třásla půl Evropy a který dodnes vzbuzuje obrovské emoce? Je jednou z nejvýznamnějších postav českých dějin, a přesto je dodnes zahalen závojem tajemství. Historik Petr Čornej právě vydává novou biografii kontroverzního vojevůdce Jana Žižky z Trocnova.

Co vám zůstalo i po dopsání Žižkova životopisu skryto?

Pochopil jsem motivaci, proč se dal k [husitům](#), proč se stal vojevůdcem, proč se choval nekompromisně, ale jak to vypadalo předtím, kdy se sem tam mihne v dějinném přítmí jednou jako žoldněř v zahraničí, jindy jako lapka v jižních Čechách a na západní Moravě, tomu stále člověk nerozumí. Jak se tam ocitl? Proč? Jak se choval?

Jak?

Někdy kruté, ale i tehdy se snažil držet šlechtickou čest a velmi nerad ji porušoval. I když patřil k té vůbec nejnížší šlechtické vrstvě, byl na své šlechtictví hrdý.

Fotogalerie

[Zobrazit fotogalerii](#)

Co je čestného na tom, když při přepadu zabije chudáka vozku, převážejícího herynky?

To je pravda, ale také se v záznamu o tomhle činu uvádí, že [Žižka](#) vyhlásil nepřátelství Jindřichovi z Rožmberka. To znamenalo, že mu bude škodit všemi možnými způsoby i se všemi svými přáteli a příbuznými. Z hlediska šlechtické mentality to zvykem bylo, ale v té době to už bylo nezákonné. Takové věci se měly řešit před zemským soudem, a kdyby dělal každý to, co Žižka, země skončí v anarchii. Nebylo možné brát právo do svých rukou.

Takže pro úředníky a právníky tehdejší doby mohl být prostě zločincem?

On jím také byl. Evidentně byl stíhán, protože v roce 1409 dostal milost od krále Václava IV., který mu všechny delikty proti zákonu odpouští.

Proč?

To nikdo neví. Asi na přimluvu nějakého mocného šlechtice, který Žižku potřeboval. Snad Jana Sokola z Lamberka, nebo dokonce Lacka z

Kravař, což byl jeden z nejmocnějších úředníků v zemi. Musel to být někdo hodně vlivný, protože v té době členové tlupy Matěje Vůdce, k níž Žižka patřil, končili jeden po druhém na popravišti. A on přežil.

Kde ho nenáviděli nejvíc?

Nejvíc na něj měly spadeno asi České Budějovice, v jejichž okolí komplikoval život kupcům přepadáváním vozů. Asi mu nevdalo zabít kupce, který panstvím nepřátelského šlechtice jen projížděl. Členové bojových družin se ale zabíjení snažili vyhýbat, protože věděli, že z právního hlediska jde o tvrdě trestané vraždy.

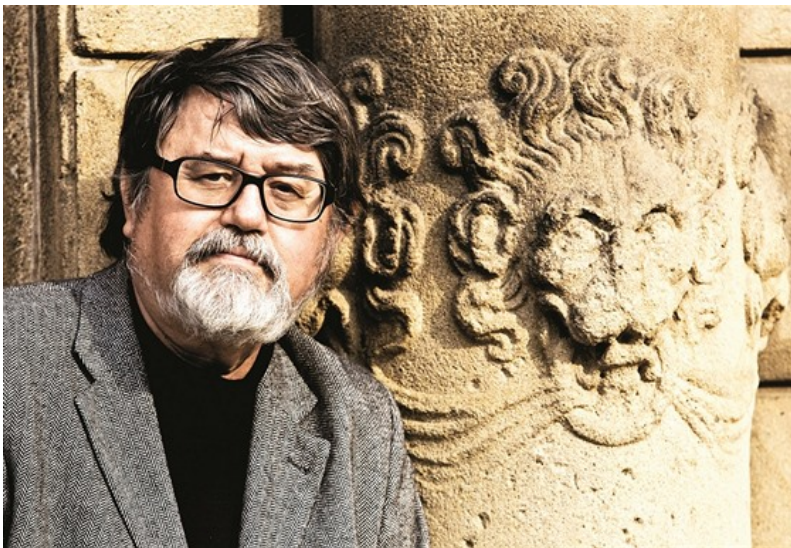
[Hrdina, nebo terorista? Jiný Jan Žižka pátrá, jak to bylo doopravdy.](#)

Co bylo zač lapkovské bratrstvo, v němž působil?

Skupina Matěje Vůdce se nechala najímat různými šlechtici, kteří měli konflikty s Rožmberky, třeba pány z Kunštátu, kteří tehdy v jejich sousedství vlastnili Bechyni, anebo Bítovskými z Lichtenburka, kteří drželi Lomnici nad Lužnicí. Tihle bojovníci dostali zapláceno a dělali za pány černou práci nebo za ně bojovali. Výhodnější než zabíjení bylo samozřejmě jímání kvůli výkupnému. To bylo běžné i mezi žoldnéřskými armádami, kdy nebylo cílem protivníka zabít, ale zajmout.

A čím vyšší postavení, tím vyšší výkupné...

Ano, a navíc mohl po vypršení smlouvy žoldnéř změnit strany a najednou se stali z bývalých nepřátel spolubojovníci. Výhodnější proto bylo nepříteli ruinovat ekonomicky. Překvapení křížáků bylo proto obrovské, když zjistili, že radikální husité zajatce neberou, ale zabíjejí. Byl to šok, a proto často prchali, protože věděli, že místo aby přinejhorším padli do zajetí, je radikálové prostě zamordují.

Vzbuzoval strach i sám Žižka v čele husitských vojsk?

Ano, třeba v Horní Lužici je to dobře zmapované. Kdykoliv se jen přiblíží, třeba se jen ocitne v severních Čechách, vypukne okamžitě panika. Města Zhořelec, Budyšín a Žitava mají pohotovost, vyměřují si posly a bedlivě sledují, kudy přesně ten Žižka táhne a jestli náhodou nepřekročí hranici. Děs z něj opravdu panoval a díky tomu víme, kde se pohyboval.

Známe nějakého jeho husitského druha věrného už od loupežnických dob?

Ano. Jeho bratr Jaroslav působil v táborském vojsku a po Žižkově boku byl neustále už od lapkovských časů. Byl zřejmě mladší a o čtyři roky Jana přežil. Roku 1428 padl při obléhání Bechyně, kde byl prý zasažen šipkou z kuše.

To byl jediný sourozenec?

Ne. Jeho sestra Anežka se připomíná už jako vdova na Novém Městě Pražském. Po bitvě u Lipan na její dům vznesl restituční nárok syn původního majitele a ona s ním soud prohrála. Žižka byl už po smrti, bylo po Lipanech, tak se holt vděku nedočkala. Pak už o ní nic nevíme.

Děti měl?

Měl dceru, ale ani nevíme, jak se jmenovala. Provdlala se za Oldřicha či Jindřicha z Dubé, a jestli měla nějaké potomky, vůbec netuším. Syna, který by se dožil dospělosti, Žižka neměl, takže žádný mužský potomek existovat nemůže. Manželky měl ale možná hned dvě. Dochoval se zápis z krulovského nekrologia asi z roku 1400 o sloužení zádušních mší a modliteb za Řehoře a Janu, což byli rodiče „Syzkonis“ (tedy Žižky, pozn. red.), a za dvě manželky jménem Kateřina. I ony už tehdy byly po smrti. Jedna přinesla Žižkovi jako věno v Čeřejově asi dvacet hektarů, což není moc. On musel přinést do manželství také tolik a vyžít tehdy jako nižší šlechtic ze čtyřiceti hektarů byl problém.

Pomník má husitský hejtman v Česku velkou řadu. Na snímku je slavnostně nasvícený bronzový pomník na pražském Vítkově.

Proto skončil jako lapka?

Především nebyl dobrý hospodář. Byl náturou voják a s penězi to neuměl. Proto hledal uplatnění ve službách Jindřicha z Rožmberka, k nějaké neshodě mezi nimi asi došlo, takže se stal jeho nepřítelem. K majetku evidentně neměl vztah. Z husitského hlediska to bylo ideální, protože nemohlo nic přijít a mohl Bohu sloužit zcela bezvýhradně.

Kdy ze statku odešel?

Roku 1384 prodal svůj majetek asi příbuzným manželky a šel do světa (*v té době mu bylo asi 24 let, pozn. red.*). Nejdříve byl zřejmě žoldněrem, potom snad rožmberským služebníkem, pak lapkou, pak zase žoldněrem, a nakonec skončil jako člen ostrahy na dvoře Václava IV. Jako lapka působil nejvíc na jihu Čech, ale v roce 1409 už se vyskytuje na hradě Kraví Hora na Moravě, v blízkosti Jana Sokola z Lamberka, s nímž o rok později odjíždí sloužit Polákům.

Byl slavný válečník Sokol jeho učitel?

Určitě. Byl asi o deset let starší a měl obrovské zkušenosti i z celé Evropy. Dělal například bodyguarda byzantskému císaři při jeho cestách Itálií. Žižka po jeho boku zřejmě bojoval v bitvě u Grunwaldu roku 1410.

Vyplatilo se tehdy být žoldněrem?

Smlova byla uzavírána na dobu určitou, žold se vyplácel každou sobotu a jeho výše záležela na tom, jestli jste sloužil jako pěšák nebo jako jezdec. Platilo se kolem čtyřiačtyřiceti až třiceti grošů týdně a vyplácelo se i odškodné podle utrpených ztrát. Za tři groše na den už jste v Praze mohl docela dobře žít, takže tohle byl lepší průměr. Proč se dít na poli, zvláště když nemáte ani dostatek čeledínů?

Když si vydělal, zaměstnali ho tedy na královském dvoře jako vrátného?

V podstatě ano, měl slušný dům v Praze, ale s penězi to asi opravdu neuměl, tak velký dům prodal a pořídil si malý domeček. Měl svůj klid a blížil se šedesátce, což byla hranice stáří.

V bitvě u středočeských Lipan se v roce 1434, deset let po Žižkově smrti, střetli husitští radikálové (tedy sirotci a táborité) a aliance umírněných husitů – kališníků, husitské šlechty a katolíků. Radikálové drtivě prohráli, v bitvě padl i jejich vůdce Prokop Holý.

A najednou stane v čele revoluce.

Byl duší voják a polní velitel. Bez mužské solidarity a sounáležitosti s vojskem nemohl existovat. Je to stejné, jako když dnes Jágr nedokáže opustit hokejovou šatnu. On zase nemohl opustit vojsko. Na svůj věk byl nepochybně v obrovské fyzické kondici. Tehdy se umíralo dřív, protože lidé byli vyčerpaní. Člověk mohl být aktivní právě tak do šedesáti, víc už obvykle ne. Pro protivníky to musel být děs, že takový stařec pořád vyhrává všechny bitvy. To přispívalo k jeho demonizaci. Tady i v cizině.

Fascinoval tam naopak někoho?

Máme doložené Slezana a Poláka, kteří signovali Žižkův vojenský řád. A litevský kníže Zikmund Korybutovič přijel s tím, že bude uznán všemi stranami českým zemským správcem. S Žižkou se dohodl a ten ho uznal ve funkci. Jenže kníže odmítal přijímat pod obojí (*přijímání hostie, coby těla Kristova, ale i mešního vína, tedy krve Kristovy, nejen pro duchovní, ale i pro běžné věřící, pozn. red.*), čímž v Žižkových očích velice klesl. Přijímat pod obojí byl přece příkaz Kristův. Kdo tak nečinil, byl podle Žižky kacíř. Proto tolik pronásledoval katolické kněze a hlavně mnichy. Šlo tedy o demonizaci z obou stran. Oni ho měli za ďábla a on zase je.

Byly tak nekompromisní opravdu obě strany?

Ano, byla to oboustranně svatá válka. I dnes vidíme, co dokáže. Je to boj o absolutní pravdy, a to je vždycky problém. Husité i čeští katolíci pochopili až po šedesáti letech, když byl uzavřen v roce 1485 kutnohorský náboženský mír, že náboženské a politické spory nelze řešit krvavou cestou.

To Žižka ještě klidně řekl práčatům, aby si upálila nějaké ty kněze. Proč?

Protože odmítl přistoupit ke Čtyřem artikulům pražským, tedy k husitskému pojetí božího zákona (*1. přijímání pod obojí, 2. svobodu kázání, 3. konec světského panování církve – v podstatě zřeknutí se majetku, 4. trestání smrtelných hříchů bez rozdílu stavu, pozn. red.*). V té chvíli byli pro Žižku zatvrzelí kacíři a svůdci lidu. A patnáctiletí výrostci nacházejí často v krutosti vyžití. Tak to nechal na nich.

Aktuální číslo

[Objednat do schránky](#)

Mělo to nějakou symboliku?

To si nemyslím, ovšem když osobně zabil kněze po bitvě u Strauchova dvora, byl to jasný symbol. Ten kněz nebojoval, ale nesl monstranci. Jenže Bůh rozhodl bitvu v Žižkův prospěch a on jakožto vykonavatel boží vůle zabil poraženého a tudíž nepravého kněze. Pravda zvítězila. Řada jeho činů měla vyloženě odstrašující význam. Ať už šlo o to, co udělal v Prachaticích v listopadu 1420, nebo v Chomutově, Berouně a Jaroměři na jaře 1421. Když se Prachatice odmítly vzdát, Žižka vyjel k městu a pod hradbami přísahal, že nenechá naživu jediného obránce města mužského pohlaví staršího 14 let. A splnil to.

On na obránce před bitvou pokřikoval?

Ano, oni na sebe s obránci na úpatí šumavských hvozdů řvali. Zkoušel jsem to. Postavil jsem se na Žižkovu skalku, odkud údajně velel, mí studenti si stoupli k bráně, a ač je tam dnes silnice plná aut, slyšeli jsme se.

A ten Chomutov?

V Chomutově se jim dokonce obránci vysmáli, takže se zase zabíjelo. Tábořské ženy dokonce upalovaly ženy chomutovské, včetně těhotných. A husité tam upalovali i Židy, kteří odmítli přestoupit ke křesťanství. To byla jasná svatá válka. Následovaly krutosti v Berouně. Žižka prostě dával najevo, že tak dopadnou všichni, kdo se nepodvolí husitskému programu. Při východočeském tažení se města už vzdávala jedno po druhém. Dokonce mnozí radní přijížděli sami s nabídkou kapitulace, ještě než Žižka přitáhl. Pozoruhodný trest čekal obránce na tvrzi Sedlec u Tábora, kam se stáhl katolík Oldřich z Ústí. Žižka tvrz dobyl zřejmě o Velikonocích 1420.

To se o Velikonocích bojovalo?

Pro radikální husity byla Velikonoční neděle svátek vzkříšeného Krista, v jehož jménu válčili. Takže to byl naprosto příhodný den.

Já myslel, že v neděli se nebojovalo.

A vidíte, k dobytí Chomutova došlo v neděli, bitva na Vítkově proběhla v neděli, bitva u Lipan byla v neděli. Zvyk nebojovat v neděli pocházel z raného středověku, ale evidentně ho téměř nikdo nedodržel. Každopádně na té tvrzi bylo řečeno šesti nejvýznamnějším zajatým obráncům, že ten, který zabije zbylých pět, si uchová život a táborité ho vezmou mezi sebe. Jakýsi Pinta skutečně svých pět druhů stál a přidal se k táborům. To ale není Žižkův výmysl, takhle postupovali i někteří středověcí panovníci. Odsouzenci se daruje milost, pokud potrestá svoje spoluvíníky. O tomhle drsném způsobu se diskutovalo i na pražské univerzitě v učených debatách. A mezi tábory bylo několik bývalých univerzitních studentů.

Husitský velitel – tentokrát již slepý na obě oči – v čele svého vojska na ilustraci v Jensském kodexu z přelomu 15. a 16. století.

Pinta asi student nebyl, co?

To určitě ne. Jeden Pinta byl v roce 1417 vůdcem velké silniční loupeže u Miličina. Takže to mohl být on, což by odpovídalo jeho naturelu. Toho desperáta v sobě už měl. On tenhle způsob trestu mohl mimochodem býti přijímací zkouškou v různých zločineckých bandách, prověrkou, jestli jim bude nový člen naprosto oddaný.

Kněží, studenti, lapkové, šlechtici... To nevypadá na hnutí prostého lidu.

Husitské hnutí bylo nesmírně barvité, zrodilo se na univerzitě, nikoliv v ulicích či na vsi. Původní husitská představa byla, že stoupenci jejich programu získají většinu ve společnosti poklidnou cestou, ne krvavým zápasem, který je v rozporu s novozákonními zásadami. Už před revolucí ale docházelo k násilným akcím, nutno dodat oboustranným. K vyhrožování, mlácení ideových protivníků, dehonestaci, kdy je nahé vystavili na pranyři. Stupňovalo se to a rok co rok se přitvrzovalo.

Jaké měl Žižka mezi husity postavení?

V letech 1421 a 1422 používal titul „správce obcí příchýlných k božímu zákonu“, což mu zajišťovalo naprosto výjimečnou pozici. Sebevědomě si představoval, že má být autoritou pro všechny husity. A odtud byl jen krůček k názoru, že pouze jeho výklad husitského programu je závazný a že ho proto musí velice tvrdě prosazovat.

Jak by si vedl, kdyby v roce 1424 neumřel a musel začít dělat reálnou politiku?

To tedy nevím. I [František Palacký](#) prohlásil, že den jeho smrti byl pro všechny strany vítaný. Sice zemřel úspěšný vojevůdce, nepochybná autorita, které se všichni báli, ale jeho způsob válčení a drsného jednání málokomu vyhovoval. Včetně Tábora. Většina husitů však chovala k zasloužilému válečníkovi respekt.

A dovolil si vůbec někdo říci: „Bratře Žižko, takhle tedy ne...“?

Ano, ale on to nevyslyšel. Jeho program byl jediný správný, protože on byl prodlouženou rukou boží. On by to ale sám takhle nikdy neřekl, protože cítil před Bohem pokoru. Ale byl pevně přesvědčen, že Bůh ho spasí jen tehdy, když bude důsledně uplatňovat principy božího zákona.

A nebyla tam taky myšlenka, že odčiní nepravosti, které kdysi prováděl?

To je naprosto klíčové. U Žižky došlo před vypuknutím revoluce k vnitřnímu přerodu, kdy se ztotožnil s husitským programem, zvláště s přijímáním pod obojí, jako s podmínkou spasení. V prosazování husitských principů viděl možnost, jak odčinit všechny své dřívější delikty, které si uvědomoval. Odčiňoval je ale jediným způsobem, jakým to uměl – s mečem v ruce. Byl náturou voják s přímočarým, jednoduchým uvažováním. I Krista bral jako nejvyššího velitele, jemuž slouží.

Myslíte, že se v tom stanu kromě broušení meče i modlil?

Nepochybně. Modlitba byla součástí rituálů Žižkova vojska před každou bitvou a vlastně před každou akcí. Minimálně každou neděli měli bojovníci přijímat pod obojí. Byla to pro ně duchovní posila, přicházeli do přímého styku s božím tělem a krví. Žižka byl hluboce věřící. Jeho religiozita byla upřímná, prostá a jednoduchá. A také velmi vroucí. Když se modlil, uvědomoval si svou nedostatečnost před tváří boží a prý při tom plakal. Aspoň tak se to později tradovalo.

Jan Žižka z Trocnova

Jak jednal s lidmi? To je to, co nejvíc postrádáme.

Neznáme jeho hlas, gesta, mimiku. Cokoliv, co by nám jeho osobnost přiblížilo. Ani náznakem. Třeba u [Jana Želivského](#) máme celé soubory kázání, u Husa známe obrovské dílo, vidíme, na co kladl důraz, jak se projevoval a jaké bylo jeho psychické založení. Po Žižkovi nám zůstalo osm listů a vojenský řád. Jinak nic. A to ještě všechny texty formuloval jeho kaplan.

Takže nevíme nic?

Říkali o něm, že je „horlitel pro boží zákon obzvláštní“. Byl vyznavač božího zákona v husitském pojetí a považoval ho za nejvyšší normu nadřazenou životu každého křesťana. Přijímání pod obojí byla pro něj naprosto bezpodmínečná podmínka spasení. Byl vyloženě alergický na každého, kdo zpochybňoval Kristovu skutečnou tělesnou přítomnost ve svátosti oltářní. Proto tak krutě pronásledoval pikarty a adamity (*přívrženci těch nejradikálnějších proudů husitství, kteří požadovali návrat k absolutní biblické čistotě, proto později začali chodit nazí, tak jako Adam a Eva před vyhnáním z ráje, a vyznávali absolutní sexuální volnost, pozn. red.*). Označení horlitel navíc ukazuje na temperamentního, impulzivního a emocionálního člověka. Ostatně nikdo necharakterizoval Žižku jako muže rozvážného a prozíravého, což byly vlastnosti skutečného politika. Vždycky se praví, že byl statečný, odvážný a horlivý, proslulý nekompromisností a rázností.

Jak může takhle emotivní člověk vyhrát tolik bitev?

To je vojenská zkušenost, kterou měl v sobě od mládí. Byl vojákem, žoldněrem a lapkou celá desetiletí, a byl typem člověka, který vidí cíl, k němuž se emocionálně upíná, je nesmírně motivován a jde za ním jako buldok. Při válečných střetnutích se ukázalo, že měl hlavně neobyčejnou schopnost improvizace, což umocňovalo jeho vojenskou genialitu. Rozhodoval se často instinktivně podle terénu, roční doby, počasí, postavení slunce. Situaci dokázal vyhodnotit velice rychle, což v případech váhavců neplatí. Jeho taktika byla výjimečná a rodila se vlastně až v průběhu bojů. I když zrovna vozovou hradbu nevymyslel.

Ne?

Ne. Sloužila k opevnění polních ležení už v dávných desetiletích předtím. Žižka z ní ale udělal stěžejní taktický prvek. Vybavil ji posádkou, mezi vozy i na vozy umístil palné zbraně a z vozů učinil nezdolatelnou překážku pro útok těžké jízdy. Jeho protivníci se s něčím takovým nesetkali. Vozovou hradbu vždycky o něco opřel. U Sudoměře o hráz rybníka, čímž navýšil postavení obránců, u Hořic o tvrz a kostel, u Malého Boru nedaleko Horažďovic o hřbitovní zeď a kostelík.

Vozy používal všude?

Ne. Třeba na Vítkově vozy neměl. Tam byla pevnůstka na nejužším místě šíje, ke které přijížděla křižácká jízda jako do trychtýře, a tím se její síla rozdrobila.

Žižka byl přímo u toho?

Ano, přímo v první linii. Husitských šlechticů bylo málo, tak museli být na špici. Takže i Žižka býval v čele. Na Vítkově ho dokonce táhli nepřátelé dolů ze zdi a cepníci svého hejtmána v poslední chvíli vysekali a zachránili mu život. Hájil pevnost v prvních řadách a šel příkladem.

A to protivníka nelákalo sejmut toho démona Žižku jako prvního?

Jistěže ano. Ale nesejmuli ho, i když se snažili. Nešlo to vysvětlit jinak, než že Pán nad ním drží ochrannou ruku. Katolíci dokonce najali atentátníka, který měl dostat čtyřicet kop grošů, jenže Žižka dostal avízo a chlápka asi včas oddělali. Žižka měl samozřejmě síť špiónů a zvědů. To bylo oboustranně velmi důležité. Jako informátoři sloužili třeba hospodští, formani a mlynáři, protože se kolem nich pohybovalo hodně lidí.

[Ne vždy hned prozradíme, že jsme našli vzácnou věc, říká archeolog](#)

Nebál se Žižka sedět na koni v čele vojska?

Nebál. To bylo vidět při zranění oka u hradu Rabí v létě 1421.

Přišel tehdy o oko kvůli odražené třísce?

To je nesmysl. Prameny z 15. století uvádějí, že ho zasáhla střela z kuše. Jenže kdyby to koupil z kuše do nekrytého obličeje, bylo by okamžitě po něm. Kuše zabíjela do vzdálenosti 300 metrů. Nejspíš se mu to stalo při útoku na hrad, kdy byl ve vzdálenosti asi půl kilometru od hradeb a střela už ztrácela průraznost. Žižka měl zřejmě přílbou s hledím, byl by nesmysl, aby velitel – s jediným okem – vyjel nekrytý. Měl přece odpovědnost vůči svému vojsku. Hledí mohlo šipku zbrzdit, a tak utrpěl „jen“ zranění oka. Rabí stejně dobyl.

Jaké oko měl vypíchnuté?

To se neví. Dokonce i na kachlích, které jsou z poloviny 15. století, kdy byly populární husitské motivy a lidé si je dávali na kamna, má pokaždé zakryté jiné oko. Přitom bylo pouze třicet let po jeho smrti.

Jak to, že se mu nerozpadlo vojsko, když oslepl?

Protože měl obrovské charisma úspěšného vojevůdce. V polním ležení s vojáky žil, vídali ho, jak bydlí v prostém stanu a spí na prostém lůžku. Staral se o každý detail a o spravedlnost pro každého. V Listě Domažlickým žádá radní, aby vydali peřiny a šatstvo jedné vdově, která si je ve městě schovala. Zájem o prosté lidi mu zvyšoval renomé. A vypovídá to i o jeho citovosti.

Proč se k jeho vojsku lidé přidávali? Kvůli kořisti?

Spíš kvůli víře nebo ideálům. Přišli agitátoři, vyhlásili, že bratr Žižka někam potáhne, a spousta sedláků se sebrala a opravdu za ním šla. Vždy na určitou dobu. Vypověděli pak, že třeba zabili cepy tři lidi na rynku v Německém Brodě. Možná si dělali zářezy na zbraně, kolik jich oddělali. Kořist byla skromná. Žižka ji nechal snést na hromadu a každý voják obdržel díl. Dostali kusy oděvu nebo kněžské roucho, které mohli někde prodat. Měli to jako přivýdělek k hospodářství. Potom se znovu vrátili na své statečky.

Nebyla to trochu nestabilní armáda?

Proto měl Žižka pevné jádro, které postupně rozšiřoval a později z něho vybudoval na východě Čech stálé polní vojsko. Po jeho smrti mohli sirotci postavit dohromady tak šest tisíc lidí. Brzy je napodobili táboři, jejich polní vojsko mělo asi čtyři tisíce bojovníků, při kampaních se zvětšovalo až na nějakých sedm osm tisíc. Když Žižka táhl na počátku roku 1422 ke Kutné Hoře, mohly mít spojené husitské síly tak 12 tisíc mužů.

A toho se Zikmund lekl?

Lekl, protože selhali velitelé – uherští šlechtici, kterým pak dokonce zkonfiskoval statky za zradu a zbabělost. Fakticky se nepostavili na odpor a koukali co nejrychleji zdrhnout na Moravu. To byla hlavní příčina Zikmundovy porážky.

Žižkův nový životopis vychází u příležitosti 600. výročí výbuchu husitské revoluce. Bez mála 900stránková monografie z pera historika Petra Čorneje je nejen fundovaným vědeckým dílem, ale i čtivým vylíčením strhujícího období.

U Sudoměře dva roky předtím bylo přepadeno ale jen několik set Žižkových lidí, a přesto se ubránili.

Skutečně tam měl asi jen čtyři stovky lidí, včetně žen, ale kdyby na ně zaútočily dva tisíce těžkooděnců, jak o tom píše Kronika Starého pražského kolegiáta, tak by je i bez ohledu na vozovou hradbu roznegli na kopytech. Podle mě tam bylo několik set ozbrojenců, kteří si neporadili s vozovou hradbou. Boj trval do soumraku, a protože katoličtí vojáci nechtěli bojovat za tmy, večer prostě odjeli. A tím, že Žižka zůstal na bitevním poli, byl podle pravidel považován za vítěze bitvy. Přitom mu odvěkli čtyřicet zajatců, tedy desetinu stavu.

Tak proč to vzdali?

Oni se na to vyloženě vyfláklí. O nic moc nešlo. Proto je bitva zmíněna pouze ve čtyřech pramenech, obecně se jí nepřikládá větší význam.

Dnes ale ano.

To ano, protože to bylo první větší střetnutí a husitský úspěch, který přitom vůbec nezměnil celkový poměr sil. [Otakar Vávra](#) z toho udělal v husitské trilogii skoro velkolepou záležitost. Ale všechna čest, povedlo se mu dobře zrekonstruovat, jak probíhala husitská bitva. Točil ji dokonce ve stejný den, nechal vypustit rybník Škaredý a dal zakrýt Žižkův monument, který tam stojí od roku 1925. Opravdu si s tím vyhrál.

Dostal tam díky ministru obrany [Čepičkovi](#) dvanáct set vojáků a svazarmovců v historických kostýmech, aby tu scénu skutečně zalidnil. Takže měl u Sudoměře asi víc lidí, než tam bojovalo ve skutečnosti.

Líbí se vám Vávrova trilogie?

Pro mě je to barevná pohádka. Vždycky mě zaujme, jak dobře jsou udělané reálie. Vávra měl i poradce z okruhu tehdy problémových lidí, kteří si jinak moc neškrtili. Na architekturu například vynikajícího znalce gotiky, docenta Mencla. Nebo Eduarda Vágnera, což byl někdejší dragoun, který se zabýval zbrojí a zbraněmi. Velký machr. Hlavně ale vidím, jak se pohled na husitství vytvářel, deformoval a měnil.

Je v trilogii na Žižkově postavě něco pravdivého?

Spíš ne. Je vyličen podle životopisu V. V. Tomka jako ideální vojevůdce, rytíř a rozvážený státník, kterým, jak víme, nebyl. Historicky pravdivý je třeba jeho drsný zákrok proti sektářům.

Za prodlouženou ruku boží se považovala i tehdejší francouzská vojevůdkyně Jana z Arku. Má s Žižkou něco společného?

To spíš s [Gretou Thunbergovou](#) (směje se). Ale ano, má. Je to symbol, protože se postavila Angličanům a Burgundánům. A nebyla to jediná žena, která válčila. Například Cecílie ze Svätého Jura bojovala na uherské straně u Nikopole proti Turkům. Bojovnice za pravou víru nebyly ničím ojedinělým, což platí i v husitském světě.

Tam bojovnice hrály nějakou významnější roli?

Ano. Ženy bojovaly. Když se ženy se svými ječáky vrhly na protivníka, muselo to mít psychicky dost hrozivý účinek. V Chomutově řádily táborské ženy, v roce 1420 bojovaly při obléhání Říčan. Na Vítkově padla táborská cepnice. Údajně prohlásila, že nesluší pravověrnému křesťanu před Antikristem ustoupiti, a s tím vypustila duši. Poslední zpráva o husitských bojovnicích je z roku 1428. Pak už se nikde neobjevují. V Göttingenském rukopise je ilustrace, na níž kráčí kněz s monstrancí, za ním jede Žižka a za hejtmanem jdou ženy s cepy. A pak teprve muži. Ale v Jenském kodexu, který je o půl století mladší, už ženy nevidíme. Asi jsou tam, kde mají být.

Pravé, nebo levé? Na československé bankovce platné od května 1962 do prosince 1971 byl Jan Žižka slepý na pravé oko. V dubnu 1971 ji nahradila dvacetikoruna, kde byl jednooký Žižka slepý na levé oko – ta platila do června 1991. Jak je to správně? „To se neví,” říká prof. Čornej.

Nevyužili jejich neohroženosti i protivníci?

Samozřejmě že ano. Ličili je jako zvrácené Amazonky, z nichž některé křížáci v létě 1420 pochytali na vltavském břehu a upálili. A prý jich bylo hodně. Démonizace bojujících žen byla velká.

A co práčata?

Chlapci bojovali od 14 let, což byla hranice zletilosti a čas jít do první bitvy. Práčata bojovala z větší vzdálenosti, na dostřel z ručního praku. Jakoubek ze Stříbra vyčítal Žižkovi mezi řádky, že v husitském vojsku bojují ženy a děti, čímž myslel právě práčata.

Husitští kněží měli s Žižkou problém?

Ano. Žižka nerespektoval kompetence duchovní moci a sám v podstatě vystupoval jako inkvizitor. Nejenže velel vojsku, ale zároveň posuzoval správnost věrouky. S jeho souhlasem byli upáleni kněží Martin Húska a Prokop Jednooký. Zasáhl proti adamitům a dal v Klokotech upálit Petra Kániše. Nechal tam zaživa upálit možná až čtyřicet lidí. Mělo to i odstrašující účinek, protože na Klokoty je z táborských hradeb vidět. Žižka tím dával najevo, že jestli to někdo zkusí, dopadne stejně. To vše táborské kněze popuzovalo.

Co jim vadilo nejvíc?

Nemohli mu odpustit surový způsob vedení války a to, že si osobuje posuzovat správnost víry, což polnímu veliteli nepřísluší. Žižka ale předpokládal, že jako hejtman má i soudní pravomoc.

Nehrozí historikovi, že si Žižku za ta léta psaní jeho životopisu až moc zamiluje?

To ne, ale víc mu rozumím než třeba před dvaceti lety. Nejradši jsem ho samozřejmě měl jako desetiletý kluk. Nejdřív jsem četl [Jirásku](#), pak viděl Vávrova trilogii, a navíc jsem vyrůstal na Žižkově. Socha na Vítkově mě provázela celé dětství. Když jsem jeho životopis poslední roky

psal, měl jsem pocit, že Žižku čím dál víc chápu. Snad správně. On už naštěstí neožije a nezmlátí mě palcátem, jak bylo jeho zvykem, když s někým nesouhlasil (*směje se*).

Tento článek máte dostupný exkluzivně díky svému členství v iDNES Premium.

AUDIOKNIHA ZDARMA PRO ČLENY IDNES PREMIUM

Astronautův průvodce životem na Zemi. Astronaut Chris Hadfield strávil ve vesmíru přes čtyři tisíce hodin a proslavil se i na YouTube. Audiokniha o tom, jaké je to ve vesmíru.

Autor: Lukáš Kašpar **Téma**

SOUVISEJÍCÍ

- Hrdina, nebo terorista? Jiný Jan Žižka pátrá, jak to bylo doopravdy
- Ne vždy hned prozradíme, že jsme našli vzácnou věc, říká archeolog
- Před 595 lety zemřel u Přibyslavi Jan Žižka, padouch i oslavovaný hrdina

MOBILNÍ VERZE

Sledujte iDNES.cz na: [mobilní verzi](#) [e-mailu](#) [RSS](#) [Facebooku](#) [Twitteru](#) [Instagramu](#) [Messengeru](#)

© 1999–2019 MAFRA, a. s., a dodavatelé Profimedia, Reuters, ČTK, AP. Jakékoliv užití obsahu včetně převzetí, šíření či dalšího zpřístupňování článků a fotografií je bez souhlasu MAFRA, a. s., zakázáno. Provozovatelem serveru iDNES.cz je MAFRA, a. s., IČ: 45313351. Vydavatelství MAFRA, a. s., je členem koncernu AGROFERT.

[Napište nám](#) [Kontakty](#) [Reklama](#) [Podmínky užití](#) [Osobní údaje](#) [Cookies](#) [AV služby](#) [Kariéra](#) [Předplatné MF DNES](#)